

Politikada Yeni Ruhban Sınıfı: Siyasa ve İkna Uzmanları Olarak Politik Profesyoneller

New Clerical Class in the Politics: Political Professionals as Experts of Policy and Persuasion

Fatih KESKİN, Doç. Dr., Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi, E-posta: fatkeskin@yahoo.com

Anahtar Kelimeler:

Profesyonellik,
Politik Profesyoneller,
Politik Partilerin
Krizi, Medyatikleşme,
Güncellenmiş
Teknokrasi Kuramı.

Öz

Profesyonellik ve profesyoneller uzun zamandır farklı disiplinlerin ilgisini çekmiştir. Günümüzde de modern demokrasilerin ve politika biliminin en önemli etoslarından biridir. Politik alanda ilk kez Max Weber tarafından meslektan politikacı tipini tanımlamak üzere kullanılmıştır. Bu ilk dönem profesyonellere, 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ekonomik alanda edindikleri deneyimleri politikaya uyarlayan, pazarlama stratejisine denk düşen bir politika kavrayışını yaygınlaştıran yeni türden profesyoneller eklenmiştir. Genel olarak politika bilimi profesyonelleri, politik kararların ve uygulamaların meşruluğunun seçimler dışındaki ikinci kaynağı saymış, iki ana paradigma etrafında tartışmıştır. Çoğulculuk egemen yaklaşım olma özelliğini sürdürse de, politik profesyonellerin incelenmesi konusunda eleştirel kuram daha doğru bir çözümleme çerçevesi sunmaktadır.

Keywords:

Professionalism,
Political Professionals,
The Crises of the
Political Parties,
Mediatization,
Updated Technocracy
Theory.

Abstract

Professionalism and professionals attracted the attention of various disciplines for a long time. They are also one of the most important ethos of modern democracies and political science. In the political field, the term of professionals was first used by Max Weber to define the type of politician by profession. Since the second half of the 20th century, this first period notion of professionals embraced a new type of professionals who had adapted their experiences which gained in the economic field to the politics and had spreaded a new understanding of politics which is equivalent to marketing strategy. In general, political science considered the professionals as the second source of political decisions and practices following the elections. Moreover, political science discussed this issue around two main paradigms. Even if the Pluralism remains the dominant approach, critical theory offers a more accurate analysis framework in the study of political professionals.

Giriş

Politik gücün/iktidarın toplumsal paylaşımının, uygulanışının ve sürdürülmesinin tarihi oldukça eskidir. Bu tarihi açıklama çabası temelde, politik ortak yaşamın dikotomik inşa tasarımları üzerinden gerçekleşmektedir. Bir başka ifadeyle, hangi devlet biçimi olursa olsun her toplumun yöneten ve yönetilen gruplar şeklinde ikiye ayrıldığı tezi söz konusudur. Bu bulgu, gücün/iktidarın elde edilmesinde ve uygulamasında yöneten azınlığa odaklanmakta, azınlık üyelerinin aidiyetliğini, yeniden üretimini ve dolaşımını incelemektedir. Bu makale, sözü edilen “örgütlü azınlığın” örgütsüz çoğunluğu yönetmede kullandığı özgül yeteneklere sahip uzmanlar olarak politik profesyonelleri incelemeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda temel kabul, ilk kez Max Weber tarafından parti bürokratlarını tanımlamak üzere kullanılan politik profesyonel kavramının 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yerini yeni politik profesyonellere bıraktığıdır. Mesleki benlik algısı ve kendilerine atıfta bulunma alışkanlığı sürmekle birlikte yeni politik profesyonellerin, siyasa yapımı (politikanın üretiminde) dışında iktidarın seçmen kitlesiyle kuracağı iletişimde ve seçim kampanyalarının yönetiminde (politikanın sunumunda) uzmanlaştığı görülmektedir.

Politikada profesyoneller konusunda yürütülen çalışmaların¹ büyük bir kısmı, uzmanlık bilgisini modern demokrasilerin iki meşruluk kaynağından biri kabul etmekte ve bu noktadan hareketle konuyu incelemektedir. Genellikle bu çalışmalar profesyonelleri (içerisinde ABD merkezli teorilerin de bulunduğu) çoğulcu paradigmanın (daha çok Avrupalı yazarların öne çıkardığı) ampirik seçkinler teorisi ve “politik sınıf” kavrayışı etrafında ele almıştır. Çeşitli disiplinlerden beslenen bu türden araştırmalar ve bağlantılı tartışmalar profesyonelleri belirli bir grup kategorisi içerisine yerleştirmekle birlikte, dikkatini bütünüyle profesyonellik statüsüne, işlevlere, etkilere, özgül mesleki pratiklere ve toplumsal onaya yöneltmiştir. Profesyonelliği ampirik olarak kanıtlamaya, süreçleri keşfetmeye, mesleki ilkeleri ortaya çıkarmaya, profesyonellik ilişkisini ve eylemini saptamaya çalışmaktadır. Çoğulcu paradigma ve bu paradigmanın kabulleri 1960’lardan itibaren eleştirilmeye başlanmış; “profesyonellik ideolojisi”, güç/iktidar ağı, pazar mekanizmaları karşısında yitirilen ahlak anlayışı, seçkinler ağı içerisindeki rolü ve işlevi gündeme getirilmiştir. Profesyonelliği tanımlamaya ve politik profesyonellerin kapsamını belirlemeye çalışan bu makale konuya ilişkin geliştirilen ve çoğulcu paradigma içerisinde kabul edilen teorilerin yetersizliğine işaret etmekte, yerine eleştirel paradigmanın konulmasını önermektedir. Çalışma ayrıca ampirik seçkinler teorisinin ve politik sınıf tanımının çözümlenmekte zorlandığı güç/iktidar ağı içerisindeki profesyonellerin rollerini ve işlevlerini “güç teorisi” ya da “güncellenmiş teknokrasi kuramı” bağlamında ele alınmasının yararına vurgu yapmaktadır.

¹ Profesyonellik, politik profesyoneller hakkında Türkiye’de çok az sayıda akademik çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalarda profesyonellikten genellikle iletişim teknolojilerinin gelişimi, seçim kampanyalarının uzmanlaşması veya politikanın bilimselleşmesi sonucunda ortaya çıkan bir olgu olarak bahsedilmekte, profesyonelliğin anlamı, kapsamı, rolü ve işlevi ele alınmamaktadır (Bakınız Köker, 1998; Tokgöz, 2008). Bugüne kadar politik profesyonelleri tarihsel süreç içerisinde ele alan, rolleri ve işlevleri konusundaki literatürü özetleyen, seçkinler sosyolojisi içinden bakan iki çalışmaya rastlanılmıştır (Keskin, 2011; Şahan 2013). Türkiye’de çok satar veya kişisel gelişim kitaplarında profesyonellik genelde mesleki uzmanlık biçiminde kavranmakta, profesyonel “kazanç sağlamak amacıyla bir işi yapan, meraklı ve hevesli kişi” olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla oldukça fazla sayıda kitap, “biyoteknoloji”, “güvenlik”, “sağlık” gibi alanlarda profesyonellik konusuna eğilmekte, iş yaşamında profesyonelliğin ilkeleri hakkında görüşler sunmaktadır.

Profesyonellik ve Politik Profesyoneller

Farklı Disiplinlerin Profesyonellik Kavrayışı

Latince *professio* kökeninden gelmekle birlikte “professions” kavramı Anglo Saksonlara aittir. 19. yüzyıldan itibaren araştırmaların ilgi odağı haline gelen bu kavram, geniş anlamıyla meslek veya meslekileşme etrafında yürütülen tartışmaları kapsamaktadır. Dar anlamıyla ise, uzmanlık ile eşanlamlı bir biçimde kullanılmakta ve özgül alanlara ilişkin bilgiye sahip olma olarak betimlenmektedir. Literatürde profesyonelleşme çoğunlukla bir kişinin düzenli geçim ve kazanç kaynağının temelini oluşturan yetenekleri konusunda uzmanlaşması olarak ele alınmaktadır. Anglo Saksonlar aynı kavramı yüksek gelir, itibar ve çevreyi etkileme potansiyeline sahip mesleki etkinliği ifade etmek için de kullanmaktadır. Günümüzde meslek, uzmanlık ve profesyonellik kavramları arasındaki ilişki halen tartışılmaktadır ve konu, *politika bilimi* dışında *meslek sosyolojisi*, *seçkinler sosyolojisi* ve *psikolojinin* de ilgi alanına girmektedir (Dingwall ve Lewiss, 1983; Freidson, 1986; Alisch vd., 1990).

Profesyonellik konusunun öncüleri arasında yer alan Alfred Schütz’e ve Thomas Luckmann’a göre profesyonelliğin kökeninde yer alan uzmanlaşma, karmaşık toplumsal yapılara özgü bir kavramdır. Basit toplumsal yapılarda bilginin dağılımı uzmanlık gerektirmediğinden profesyonel sayısı oldukça azdır. Buna karşılık her bir üyesi belirli yeteneklere sahip gelişmiş iş bölümü ile tanımlanan karmaşık toplumsal yapılarda gündelik yaşam bilgisi gerilemekte, yerini daha özgül bilgilere bırakmaktadır. Dolayısıyla bu türden toplumlarda uzmanlık sürekli gelişmekte, uzmanlar ile uzman olmayanlar arasında ayırt edici özellikler oluşmakta ve bunun sonucunda profesyoneller toplumsal yaşamın vazgeçilmez unsurları haline gelmektedir (Schütz ve Luckmann, 1979). Profesyonelleşme, meslekileşme ve uzmanlaşma arasında herhangi bir farkın bulunmadığını vurgulayan Schütz ve Luckmann (1979: 387) açısından profesyonelleşme; (a) bir bilimsel alanın sistematize edilmesini (b) belirli bir eğitim sürecini (c) uzmanlık derecesinin tasdik edilmesini (d) benliğe ve yabancı standartlara (mesleki saygınlık derecesi) ilişkin özel bilgi örgüsünü kapsamaktadır.

Schütz’ün ve Luckmann’ın çalışmaları birçok disiplini etkilemiştir. Nitekim meslek sosyolojisi içinden bir bakış getiren Andrew Abbott (1988) da profesyonelliği “etkileşimcilik” üzerinden ele alırken Schütz’ün ve Luckmann’ın teorilerinden beslenmiştir. Abbott’a göre profesyonellik, profesyonellik sisteminden izole edilerek incelenebilecek bir kavram değildir. Buna göre profesyonellik ağırlıklı olarak “dışlama” faaliyeti ile ilgili olup, farklı ve yabancı yetki alanı taleplerinin dışlanmasını ve böylelikle profesyonelin kendi görev ve etkinlik alanını belirlemesini içermektedir. Profesyonelin buradaki iddiası özgün hizmetleri yerine getirebilme yeteneğidir. Abbott’ın çalışması tarihsel Anglo-Amerikan profesyonellik araştırmalarının bir uzantısıdır. Bu araştırmalar profesyonelin en temel özelliğini, *bilgiye sahip olma* ve bu sayede *belirli bir tanımlama gücüne erişebilme* olarak göstermektedir. Profesyonel, bilgiyi yöneterek rasyonalite ve özgül beceriler geliştirebilme yeteneğine sahiptir. Abbott, özgül bilgiye erişebilmesi sayesinde profesyonelin toplumsal onay elde ettiğinin altını çizmiştir. E.C. Hughes (1965) da benzer şekilde profesyonelleşmenin “yansızlık” anlamına geldiğine,

profesyonel çalışmaların somut bir duruma ilgi duymak değil, tersine *somut olayları genelleştirebilme* yetisi olduğuna işaret etmiştir. Hughes, profesyonelliğin bir boyutunun da sorunları ele alıştaki *evrensellik ile özgüllük arasında kurulan denge* olduğuna işaret etmektedir. Farklılıklarına rağmen bu çalışmalar profesyonelin öncelikle *bilgi* üzerinden tanımlanması gerektiği konusunda uzlaşmıştır. Diğer koşullar arasında ise *özerklik* ve *ortak yarar* sayılmıştır. Talcott Parsons (1968) sosyolojisine dayanan *ortak yarar* koşulu, toplumsal çalışmalarda profesyonelin ereği tartışmalarında gündeme gelmiştir. İşlevselcilik açısından ise hizmet alanın profesyonelin istismarına karşı korunması sorunsalı çerçevesinde ele alınmıştır. Getirilen çözüm mesleki ahlak kuralları ve meslek standartları gereği taraflar arasında yapılacak anlaşma olarak belirtilmiştir. Diğer bir koşul olan *özerklik* ise oldukça tartışmalı bir madde olup, beraberinde birçok kısıtlamayı da getirmektedir. Bu kısıtlamaların en önemlisi her bir profesyonelin standartlara bağlı kalması gerekliliğidir. Bir başka ifade ile profesyonelin mesleki ve ahlaki standartların dışına çıkması önerilmemektedir.

Profesyonelliğin ve profesyonellerin psikolojisine yönelik çalışmalar bir tarafta *bilişsel psikoloji* (örneğin Chi, Glaser ve Farr, 1988) diğer tarafta *gelişim psikolojisi*'nin (örneğin Ericsson ve Smith, 1991) kesişme noktasında yürütülmektedir. Bu alandaki çalışmalar profesyonelin ayrıcalıklı rasyonalite ölçütlerinin ve bulgularının araştırılmasına yöneliktir. Psikolojik bakış profesyonel ile profesyonel olmayanı karşılaştırarak, aradaki ayırt edici farklılıkları saptamaya çalışmaktadır. Bu tür çalışmalardaki temel soru profesyonelin düşünce tarzı itibariyle mi farklı olduğudur. Bu sorudan hareketle iki araştırma yönelimi geliştirilmiştir. Yönelimlerden birincisi profesyonelin sıra dışı düşünce yeteneğine ilişkindir. Burada araştırmalar profesyonel olmayan ile karşılaştırmalı bir biçimde profesyonelin zekâsına ve hafızasına eğilmektedir. Yönelimlerden ikincisi ise profesyonelin “mantıklı” karar alma ve daha etkili sonuçlara ulaşmak için kullandığı yöntemlere yoğunlaşmaktadır. Araştırmalardan çıkarsanan özgül deneyimlerin uzun süreli sistematik mesleki tecrübeyi (*deliberate practice*) gerektirdiğidir. Bu bakış açısında profesyonelin uzmanlığı düşünce tarzına değil, bilgisini örgütleyebilmesine dayandırılmaktadır. Profesyonel sorunu algılayan ve çözüm geliştirebilen uzmandır. Bir bakıma bilirkişi olan profesyonel, kişiye özel uzmanlık bilgisi sunmaktadır. Profesyonelden beklenen, çıkarlardan bağımsız bilgisini kullanıma sunması, karar için dayanak oluşturacak biçimde soruna ilişkin muhakeme yapmasıdır.

Psikolojik çalışmalara benzer biçimde sosyal psikoloji açısından profesyonel, sorunların tanımlanması ve çözümlenmesinden sorumlu yetkili, yeni bilgiler edinerek güncel sorunları çözüme yeteneği geliştiren kişidir (Hitzler, 1994: 13-30). Bu yaklaşım, profesyonelin uzun dönemli ve kapsayıcı içerikteki eğitimine ve diplomaya, profesyonellere özgü geliştirilen dile (terminoloji), toplumdaki etkilerinin ve sözlerinin geçerliliğinin aracı olarak da nesnelliklerine ilgi duymaktadır. Çalışmalar profesyonelliği belirli temalara ve alanlara ilişkin tekelleşmiş otorite biçiminde kabul etmektedir. Profesyonel faaliyetin güvencesi olarak mesleki birlikler ve öz denetimler öne çıkarılırken, bunlara standart geliştirme dışında mesleki alana girişleri ve çıkışları da denetleme sorumluluğu yüklenmiştir. Böyle bir mesleki algının, meslektaşlık duygusunu geliştirme, toplumun denetim isteğine cevap verme dışında sorumluluk ve güven üzerinden tanımlanan bir ilişki sürecinde profesyonelin özerkliğini de koruyacağı ifade edilmektedir. Sosyal psikolojik

araştırmalar profesyoneli, kolektif anlam tekeli talep ettiği alanlarda bilimsel gelişmeleri yönlendirme becerisiyle değerlendirmiştir. Modern toplum “uzmanlık toplumu” olarak tanımlanırken, profesyonelin sadece toplumsal değil, özel yaşamı da kapsayan geniş alanlarda ortaya çıkabilecek sorunları bağlayıcı bir şekilde çözebileceği vurgulanmıştır.

Seçkinler ile profesyoneller arasındaki ilişkiyi inceleyen seçkinler sosyolojisi her iki kavram arasındaki benzerliklere dikkat çekmektedir. Michaela Pfadenhauer’a göre her iki kavram birbirine oldukça yakındır (Pfadenhauer, 2003). Buna göre profesyonellik uzmanlığın modern karakteristik bir biçimidir. Bir başka ifade ile “yetki belgesine dayalı uzmanlıktır” (Pfadenhauer, 2005: 13) ve söz konusu bu yetki de kural olarak başka profesyonellerce verilen bir belgedir (Mieg ve Pfadenhauer, 2003). Seçkinler sosyolojisi her iki kavram arasındaki yakınlığı, seçkinler (daha çok işlevsel seçkinler) gibi profesyonellerin de “toplum için yüksek derecede önem ifade eden işlevleri yerine getirdikleri” argümanı ile gerekçelendirmektedir (Pfadenhauer, 2003: 76). Bundan başka profesyonelin onayı etkinlik/icraat yeteneğini sunmasıyla bağlantılandırılmış, profesyonelin görünürlüğünün gerekliliği üzerinde durulmuştur. Bir başka ortak nokta olarak da, seçkinler ile profesyonellerin tanımlama gücüne sahip olmaları gösterilmiştir. Seçkinler sosyolojisi açısından ideal profesyonel ortak çıkarın sorumluluğunu üstlenmiş, başkaları için de endişe duyabilen kişidir. Toplumun hareketli kesimi olarak profesyonelin dünyevi sorunların çözümünde oynadığı role atıfta bulunulmakta (Field ve Higley, 1973), içinden çıktığı toplumu normatif olarak bütünleştirmedeki katkılarına değinilmektedir. Bu çerçevede profesyonele bir tür *aracılık* görevi yüklenmiş, iletişim ve iş birliği aracılığıyla toplumun (ve alt sistemlerin) birleştirilmesinden sorumlu kılınmıştır (Sauer, 2000). Devamında profesyonelin alt sistemler ve yönetici seçkinler arasında ortak dilin geliştirilmesine ve rasyonalite aracılığıyla farklı sistemlerin birleştirilmesi işlevlerine dikkat çekilmiştir (Sauer, 2000: 276).

Politika bilimi profesyonelliği, mesleki kariyer ve deneyim ile birlikte politik alanda başarılı olmanın ön koşulları arasında saymaktadır. Politik profesyoneller sınıflandırılırken de kolektif bilinç, kolektif eylem, politik yönlendirme, özgönderimsellik ve özerklik savunusu gibi özellikler aracılığıyla ele alınmıştır. Devamında politikada profesyonelleşmenin üç karakteristiği incelenmiştir. Bunlar sırasıyla, (1) politikada ve politika sayesinde güvenilir ve sürekli bir gelir elde etmek, (2) politik etkinlikleri uzun süre sürdürebilme olasılığının varlığı, (3) politikada kariyer beklentisi veya politik konular hiyerarşisinde yükselmedir (Beyme, 1992). Politika biliminde profesyoneller modern demokrasilerin politik kararların ve uygulamaların meşruluğunun seçimler dışındaki ikinci temelidir. Paul Roqueplo’ye göre kararların seçimler aracılığıyla iktidar etme yetkisine sahip olanlarca alınması sürekli bir meşruluk kaynağı oluşturmadığından, profesyonellerin desteğine ve tavsiyelerine gereksinim duyulmaktadır (Roqueplo, 1995). Profesyonellik uğraşısının bu şekilde meşrulaştırılması, profesyonelliğin politika açısından ikili işlevine göndermede bulunmaktadır. Bir tarafta uzmanlık bilgisi ve becerisi ile politik sorunları tanımlama ve güçlü karşı öneriler geliştirme, diğer tarafta karar ve uygulamalar için kamusal destek elde etmektir (Brown, Lentsch ve Weingart, 2006). Bu iki işlev profesyonele atfedilen bilimsel itibar, tarafsızlık ve nesnellik ölçütleri etrafında örülürken, “daha iyi politika bilgisine sahip olmanın doğrudan daha gelişkin politik kararlar almaya yönlendirebileceğine” (Brown, Lentsch ve Weingart, 2006: 4)

dair inancı da beslemiştir. Bilimsel ve etik tarafsızlık prensibi üzerine kurulan ve daha kaliteli bilginin daha yararlı politikalar üretebileceği varsayımı üzerine inşa edilen profesyonelliğin, politikayı çeşitli ahlaki ön yargılardan ve kişisel çıkar tartışmalarından uzaklaştırıp, daha etkili programlar üretmeye sevk edeceğine vurgu yapılmıştır. Bu bakış açısında profesyoneller uzmanlıklarının bir getirisi olarak saptanmış hedeflere ulaşılabilmesi için alternatif araçların kullanımının verimliliği ve işlevselliği konusunda yalnızca danışmanlık işlevi yerine getirmektedir. Politik hedefleri esas olarak formüle eden ve nihai kararları alan biçimsel olarak seçilmiş ya da atanmış politik aktörlerdir.

Politikanın Meslek Edilişi ve İlk Politik Profesyoneller

Batı Avrupa demokrasileri açısından profesyonelleşme, tarihsel olarak 19. yüzyıla denk gelecek biçimde politika sahnesindeki çoğu ileri gelenin politikadan uzaklaşmasını ve yerine meslekten politikacıların geçmesini ifade etmektedir. “Tanımlama, uzmanlaşma ve birleştirme” nitelikleri üzerinden meslekten bu politikacıları ilk kavramsallaştıran düşünür, Max Weber olmuştur. Bu kavramsallaştırmanın merkezinde de parlamento yer almıştır. 1919 yılında yaptığı “Meslek Olarak Siyaset” (Weber, 2006) başlıklı konuşmasında Weber, ilk kez modern parlamentarizmin ve ondan türeyerek genişleyen kitle demokrasilerindeki partiler iktidarının sonucunda geçmişteki boş zaman veya fırsattan politikacıların yerini tam zamanlı ve meslekten politikacıların aldığını tespit etmiştir. Bir başka ifadeyle “politika için” yaşayan geleneksel politikacılar “politika sayesinde” yaşayan yeni tipte parti görevlilerince (bürokratlar) ikame edilmiştir. Fahri olarak politikayla ilgilenenlerle meslekten politikacılar arasındaki fark gelir kaynaklarına dayandırılmıştır. Fahri olarak yapılan bir uğraşta çeşitli türden gelir kaynaklarına sahip olduğundan politik etkinlikten kazanç beklenmemekteyken, buna karşılık meslekten politikacı yaşamını ağırlıklı olarak politik etkinliklerden elde ettikleriyle sürdürmektedir. Weber açısından politikada profesyonelleşmenin itici gücü politik partiler iken, meslekten politikacı tipinin ilk örneği ise sosyal demokrat parti genel sekreteri olmuştur.

Classe politica bir İtalyan buluşuydu. Kavramı ilk kullanan kişi Gaetano Mosca idi. Onun için politik sınıf büyük oranda, yalnızca devleti yönetmekle değil aynı zamanda kişisel gelir elde etmeyle de uğraşan egemen sınıf ile aynı anlama gelmekteydi... Gerçi Max Weber bu kavramı kullanmamıştır ancak ünlü konuşmasında politikanın profesyonelleşme sürecini ayrıntısıyla anlatmıştır. Genellikle yerel ve fahri olarak çalışan ve politika “için” yaşayan geleneksel politikacıların yerini yeni bir tür, politika “sayesinde” yaşayan parti çalışanı almıştır. Weber kendi döneminde Almanya’da gözlemlediği bu eğilimin genişleyeceğine ve demokratik sistemlerin evrensel özelliği haline geleceğine inanıyordu (Borchert, 2003: 9).

Weber’e göre parti ve sendika görevlileri, yazarlar ve parti bünyesinde hazırlanan yayınlarda çalışan gazeteciler meslekten politikacı grubunun çekirdeğini oluşturmaktadır. Dolayısıyla bu grubun mensupları gelecekte profesyonel politikacı olarak yaygınlık kazanacaktır. Modern kitle partilerin gelişimi fahri olarak politika ile uğraşan çevreleri sonlandıracak ve politik güç, tipik örneğini ABD’deki parti makinesinin (*Boss Party*) oluşturduğu parti görevlilerinin eline geçecektir. Yeni egemen politikacı tipi partilerin yükselişi ve parlamenterlerin ekonomik var oluşlarının temelini değiştirmesi dışında

seçim hakkının genişlemesiyle ve parlamentonun politik sistem içindeki dönüşümüyle ilişkilendirilmiştir. Gerçekten de Avrupa’da genel ve eşit seçim hakkının tanınması, seçim sisteminin değişmesi, politikada profesyonelleşmeyi hızlandırmıştır. Son olarak devletlerin anayasalarında parlamentonun değişen rolü de politik yöneticilerin yenilenmesini motive etmiştir. Bu gelişmeler sonucunda uzmanlığa ve partiler demokrasisindeki işlevsel mekanizmalara ilişkin bilgi sahipliği parlamenterlerin dolaşımı konusunda anahtar nitelikler haline gelmiştir² (Golsch, 1998).

İkna Uzmanları Olarak Yeni Politik Profesyoneller

Weber’in incelediği ilk dönem politik profesyoneller parlamento ve kitle partileriyle ilişkilidi (Mancini, 2009). 20. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan yeni politik profesyoneller ise farklı bir politika anlayışının, parti yapılarındaki dönüşümün (seçmen odaklı partilerin) ve politik aktörlerin medyatikleşmesinin bir sonucudur. 1950 sonrası dönemin başat özelliği, Faşist geçmişi nedeniyle kitlelere karşı duyulan güvensizliğin toplumun yönlendirilmesi ve düzenlenmesi gerektiği anlayışını politikada yerleştirmesidir. Bu sürecin en belirgin sonuçlarından biri uzmanlık bilgisinin ve profesyonelin yükselişidir (Mills, 1974). Profesyoneller devletlerin kamu idaresinde merkezi yönetici rollere atanmış, geleneksel sınıfsal bağlılıktan ve çıkardan doğan politik çatışmalardan korundukları düşünüldüğünden “özel bir statüye” kavuşturulmuşlardır. Profesyonelin politik iradeyi tartışmalardan uzak tutabileceği, farklı toplumsal kesimlerin beklentilerini de kapsayan siyasalar üretebileceği ümit edilmiştir. Weber’in ilk dönem profesyonellerine benzeyen bu uzmanlara zamanla halkla ilişkilercilerden, medya gurularından, reklamcılardan, kamuoyu araştırmacılarından ve politik danışmanlardan oluşan, ekonomik alanda edindikleri deneyimleri politikaya uyarlayan, gelecek için planlar ve programlar üreten, pazarlama stratejisine denk düşen bir alan olarak politika kavrayışını yaygınlaştıran yeni türden profesyoneller eklenmiştir (Köker, 1998). Yeni profesyoneller iktidarın seçmen kitlesiyle kuracağı iletişimle ve seçim kampanyalarının yönetimiyle kısacası politikanın sunumuyla da ilgilenmeye başlamışlardır.

İletişim, profesyonel uzmanların yönetimi altındadır. Bu uzmanlar tarafından kullanılan teknikler, ticari reklamdan kaynaklanmaktadır ve 1950’lerin başında, reklamcılıktan doğan rasyonel ikna teknikleri, pazar araştırması ve halkla ilişkiler sistematik olarak politik iletişime uygulanmaya başlanmıştır. Bu hareketin 1970’lerde yükselmesi ve 1980’ler ile 1990’larda doruğa ulaşmasıyla politik danışmanlar, medya uzmanları, kamuoyu anketörleri, odak grup organizatörleri, araştırma uzmanları ve demografik araştırmacılar sayı itibarıyla kendilerini göstermeye başladılar ve giderek uzmanlaşmış roller inşa ettiler. Yeni kamunun bu uzmanları, kamu iletişimde hakim olan ikna metotlarını geliştirdiler (Mayhew, 1997: 4).

2 19. ve 20. yüzyıl parlamentolarına bakıldığında bu teorelin pratikte de gerçekleştiği görülmektedir. Erken dönem parlamentolar ağırlıklı memur, ardından da fahri olarak politika ile uğraşan hukukçu, toprak sahibi, fabrikatör ve serbest meslekten gelen kişiler tarafından oluşmaktaydı. Bunlar bir bakıma klasik fahri politikacı tipolojisinin örnekleri sayılmaktaydı (Habermas, 1997: 337). Toplumsal statülerini çoğunlukla akademik eğitimden ve ekonomik gelir kaynaklarından sağlamakta ve geldikleri toplumsal tabakaları parlamentoda temsil etmekteydiler. Ancak 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren toplumsal çevrelerin ve grupların belirginleşmesi ağır ama önlenemeyen dönüşümün ilk işaretlerini vermiştir. Sürecin en ilginç yanı bu dönüşümün liberal ya da muhafazakar partilerden çok ilk kitlesel entegrasyon partisi haline gelen işçi partisinde gerçekleşmesidir. Genel ve eşit seçim hakkının parlamentolarda tanınması, tabakaları daha güçlü bir şekilde temsil edebilecek politik seçilmişlere ihtiyacı derinleştirmiş, parti çalışanları ve birliklerin temsilcileri ağırlıklı hale gelmiştir. Böylelikle partiler politik profesyonelleşmenin itici gücü, sosyal demokrat parti sekreteri de meslekten politikacının ilk örneği olmuştur.

Yeni politik profesyonellerin ortaya çıkışını etkileyen diğer unsur, politik partilerin krizidir. Aynı zamanda bir güven, memnuniyetsizlik, meşruluk ve hatta katılım krizi olarak da adlandırılan bu bunalım, yeni tür parti arayışına gidilmesine yol açmış, “seçmen partisi” olarak adlandırılan çözüm önerisi Otto Kirchheimer’in “catch-all party”inde (herkesi kapsayıcı parti, sepet parti) somutlaşmıştır (Kirchheimer, 1965). Sert sınıfsal farklılıkların ve ayırt edici inançsal yapıların var olduğu önceki döneme egemen olan üyeleri veya kitleleri birleştiren parti yaklaşımı burada yerini kapsayıcı partiye bırakmıştır. Geçmişteki bütünleştirici partilerin tersine Kirchheimer’in catch-all party’inde tarafgirlik söz konusu değildir. Bu yeni partinin önceliği, toplumsal çevreler arasındaki sınıfsal ve ayırt edici sınırların ötesinde pragmatik ve oportünist politikalar aracılığıyla seçmen oylarının azamileştirilmesidir. Herkesi kapsayıcı bu tarz bir partinin hedefi ve uğraşısı oy elde etmek, gücü/iktidarı ele geçirmek ve bunu korumaktır. Bu doğrultuda her tür toplumsal çevreden oyları harekete geçiren bu partiler, ideolojinin ağır miras yükünü reddetmekte ve pazara yalnızca paketlemenin rekabette temel fark haline geldiği çıktılar sunmaktadırlar (Schmidt, 1989: 173). Nihayetinde bu partiler, “endüstriyel toplumun içsel mantığının” ve özellikle “politik rekabet olgusunun” (Kirchheimer, 1965: 30) bir ürünü olarak kabul edilmektedir. Kirchheimer’e göre herkesi kapsayıcı parti, bir makina gibi kısa sürede hazırlanan pragmatik alternatifler sunmakta ve kamusal malların paylaşımını vaat eden bir güç/iktidar rekabeti şart koşmaktadır (1965: 36). Burada Anthony Downs’un “multipolicy party” (çoklu siyasa parti) modeli ile benzerlik ortaya çıkmaktadır (Mintzel, 1984: 73). Her iki parti modeli oyları en üst düzeye çıkarma, güç/iktidar rekabetinde en önde yer alma peşindedir ve bu doğrultuda özellikle profesyonellerden yararlanmaktadır.

Kirchheimer gibi Angelo Panebianco da, politik partilerin krizine “electoral professional party” (profesyonel seçmen partisi) kavramı ile yanıt vermiştir. Kirchheimer’in “catch-all party” anlayışına eklenmekle birlikte Panebianco, Kirchheimer’i “parti örgütünün artan profesyonelleşmesi” unsurunu göz ardı etmekle eleştirmiştir. Bu unsura yönelik Panebianco, 1960’lardan itibaren gelişen yeni türde bir “electoral professional party”nin çok daha fazla seçmen yönelimli ve profesyonel parti aygıtına sahip olduğunu vurgulamıştır. Her ne kadar Weber’in, Robert Michels’in ve Maurice Duverger’in betimlediği kitle partilerinde, parti bürokratlarının üyelerle ve seçim çevresiyle yakın ilişki kurma gerekliliği parti yönetimleri açısından kalıcı önemini korusa da, Panebianco yeni parti anlayışında bu tür bürokratların görevlerini profesyonellerin üstlendiğinin altını çizmiştir. Sözü edilen profesyonellerin rolleri ve işlevleri ise, “partinin çekim merkezinin üyelerden seçmene doğru kaymasıyla birlikte” artmıştır (Panebianco, 1988: 264). Dolayısıyla modern iletişim ve seçim mücadelesi yöntemlerinin uzmanları olarak profesyonellerin yükselişi geçmişteki kitle partisinden seçmen partisine doğru yönelimle yakından ilgilidir (Gehne ve Spier, 2010: 105).

Politik partilerin krizine yönelik geliştirilen yeni parti anlayışı dışında profesyonelleşmenin yükselişi toplumsal süreçlerin merkezine medyanın geçmesiyle birlikte gündeme gelen medyatikleşme tezi ile de bağlantılıdır. Söz konusu bu tez, enformasyon ve iletişim teknolojilerinin hızlı gelişimini ve değişimini, Niklas Luhmann’ın “yaşadığımız toplum, dünya hakkında bildiğimiz her şeyi medya aracılığıyla öğreniyoruz” görüşünün bir bakıma politikaya yansımaları da betimlemektedir (Luhmann, 1996: 1). Medyatikleşme, politika ve medya alanlarının simbiyotik ilişkisini, profesyoneller

aracılığıyla politik içeriklerin medya mantığına uygun hazırlanışını ve kamuoyuna aktarılışını tanımlamaktadır.

Medyatikleşme politik iletişimin uzmanlaşmasını sağlayarak profesyonellerin yükselişinin itici gücü kabul edilmektedir³. Kavram, medyanın politik sistem ve onun aktörleri üzerindeki nüfuzunun artması, kendi işleyiş mantığını dayatması anlamına gelmektedir. Ulrich Sarcinelli medyatikleşmeyi, içinde politik, medyatik ve toplumsal gerçekliğin artan şekilde birbiriyle kaynaştığı, politikanın giderek daha fazla medya aracılığıyla alımlandığı ve politik eylemlerin medya sisteminin kurallarına boyun eğdiği bir medyatik etkileme süreci olarak kavramaktadır (1998: 678-679). Politika açısından bunun anlamı, politik yetki sahiplerinin medyaya uyum sağlama gereği ve politikanın üretiminde olduğu kadar politikanın sunumunda da “birlikçilerin” desteğine ihtiyaç duymalarıdır. Politikanın üretimi yani karar alma süreçlerinin birçok aşamasında medyatikleşmeden bahsedilmektedir. Sorunun tanımlanmasından, politik gündemin saptanmasına, alternatif siyasaların seçiminden, programların uygulanmasına ve değerlendirilmesine kadar geniş bir alanda medyanın tepkisi dikkate alınmaktadır. Politikanın sunumunda da medya algısından ve iletişim etkinliklerinde politik aktörlerin medyanın özgül işlevsel mantığına boyun eğmesinden söz edilmektedir. Bunun sonucu olarak yalnızca gazetecilere karşı daha açık olma durumundan değil, medyanın egemenliğindeki kamusal iletişimden ve de politik iletişimin profesyonelleşmesinden bahsedilmektedir. Özellikle 1980’lerden itibaren politik iletişimde profesyonelleşme eğilimi artmış, bağdaştırılan medyatikleşme tezi de bu süreci hızlandırmıştır. Papathanassopoulos vd. (2007: 10) politik iletişimin profesyonelleşmesinden bahsederken, sonucunda “kaynakların ve becerilerin daha iyi ve daha etkili örgütlendiği” bir sürece vurgu yapmışlar, medya aracılığıyla politikanın kamuoyunda temsilinin profesyonellerin temel uğraşına dönüştüğünü altını çizmişlerdir. Benzer şekilde Christina Holtz-Bacha da politik iletişimin profesyonelleşmesini, hedeflenen amaçlara ulaşmak için kaynakların ve becerilerin uzmanlarca kullanılması biçiminde tanımlamıştır (Holtz-Bacha, 2007: 63).

İki Ana Paradigma İçinden Politik Profesyonellerin Roller ve İşlevleri

Politikada profesyonellik, profesyonellerin rolleri ve işlevleri temel olarak iki paradigma çerçevesinde incelenmektedir. Bu paradigmlar kendi içinde farklı yaklaşımlar barındırır da, genellikle çoğulculuk ve eleştirel kuram olarak tanımlanmaktadır.

Çoğulculuk Amerikan politika bilimine egemen olan paradigmadır. Amerikan politika bilimi politik profesyonelliği (diğer disiplinlerden de beslenerek) tarihsel olarak güçlü üç teorik yaklaşım üzerinden incelemiştir. Bunlardan birincisi *işlevselcilik* (Parsons, 1951, 1958; Goode, 1957), politik profesyonellerin toplumsal önemde görevler üstlendiği ve bu nedenle de kendilerine belirli hakların ve sorumlulukların tanındığına vurgu yapmaktadır. Bu haklar, politik aktörler ile ilişkiler ve uzmanlık alanındaki yetkinlik konularında tanınan özerklik ile ortalamanın çok üstünde bir gelire sahip olmadır. Sorumlulukların başında ise politik profesyonelin ortak çıkarı gözetmesi gelmektedir. Çoğulculuk sıkça politik profesyonelliğin “toplumsal sorumluluğun kullanımı”nın

3 Kökeninde medyatikleşme, medyanın anlamının artmasıyla birlikte farklı toplumsal alanlarda yaşanan özgül değişimleri adlandırır. Ayrıntılı bilgi için bakınız Altheide ve Snow, 1988; Kepplinger, 1999; Mazzoleni ve Schulz, 1999; Tenschler, 2003; Vowe, 2006.

(Parsons, 1968: 536) güvence altına alınması olduğuna işaret etmektedir. Bu bakış açısına karşılık *etki teorisi* (Johnson, 1977; Larson, 1977) belirli mesleki alanlar üzerinde otorite olmaları ve bu alanları denetlemeleri nedeniyle profesyonelliği birincil olarak ekonomik-toplumsal etkileme gücünün taşıyıcıları olarak kavramıştır. Yukarıdaki eğilimler dışında *karşılıklı etkileşimsel yaklaşım*, profesyonel ile politik aktörler arasındaki ilişkiyi ön plana çıkarmıştır. Çalışmaların merkezi, profesyonel ile politik aktörler arasındaki etkileşimdir (Hughes, 1965: 2). Özetle, Amerikan teori geleneğinde profesyonelleşme bir süreç olarak kavranmış, ampirik olarak da kanıtlanmaya çalışılmıştır.

Buna karşılık Avrupa merkezli çoğulcu paradigma politik profesyonelleri ampirik seçkinler teorisi ve “politik sınıf” kavramı etrafında tartışmıştır. Ampirik seçkinler teorisi profesyonelliğin “iyi” politikaları ve yurttaş memnuniyetini sağlayacağı iddiasındadır. Bu iddianın altında da politikanın çok fazla nitelik ve yeterlilik gerektirdiği, herkesin bu özelliklere sahip olmadığı düşüncesi yatmaktadır. Bu düşünce biçimi yeni değildir. Geçmişte Edmund Burke, deneyimli politikacının bilgeliğini kendi çıkarımın nerede olduğunu bilmeyen bilgisiz (cahil) kitlenin karşısına konumlandırmıştır (Burke, 1967). Weber açıkça politikanın yapılabilmesi için gerek duyulan heyecan, sorumluluk ve öngörü gibi bilgi ve beceriye çok az insanın sahip olabileceğini vurgulamıştır (Weber, 2006). Benzer bir biçimde Joseph A. Schumpeter bir politikacının seçmeni kazanmak ve “parti yönetiminin psikotekniğine ve parti reklamına” hükmetmek için muazzam yeterliliğe gereksinim duyduğunu ifade etmiştir. Schumpeter açıkça profesyonel olmayanlardan oluşan bir hükümetin işlevsel olamayacağını belirtmiştir (Schumpeter, 1950). Mosca ve Michels gibi seçkin teorisyenler, politikanın bu kaçınılmaz olgusunu “politik sınıf” ile kavramsallaştırmaya çalışmışlardır (Aktaran: Wessels, 1992).

İlk kez İtalyan hukukçu ve politika bilimci Gaetano Mosca (1858-1941) “Elementi di scienza politica” (1896) adlı kitabında bu kavramı kullandığından yeni çağın ilk seçkin teorisyenlerinden biri olarak kabul edilebilir. Yazar “uygarlığın başlangıcındaki en ilkel olandan en gelişmişine ve güçlüsüne kadar bütün toplumlarda... iki sınıfın (var olduğunu), birinin yönetildiğinden, diğerinin ise yönettiğinden” hareket etmektedir. Bu arada bilinçli bir şekilde Marx ve onun varsayımları ile arasına sınır koyarak (...). Mosca’ya göre her toplumda çoğunluk, bir azınlık tarafından yönetilmektedir. Ancak Mosca kimleri politik sınıf içerisine dahil ettiğini açıklamamıştır (Wessels, 1992: 542).

Mosca ve ardından Michels, insan doğasının ve örgütsel karakteristiğinin profesyonel seçkinlerin varlığını gerekli kıldığını söylemişlerdir. Kitlelerin yönetilmeye ihtiyacı olduğunu ve “kendi işlerini halletmeye hazır erkekler bulduklarında mutlu olmaları” (Klingemann, Stöss ve Wessels, 1991: 32) gerektiğini ifade etmişlerdir. Sürekli artan ve karmaşıklaşan politik-devlet işlerinin neden olduğu düzensizliği çözecek insanlara gereksinim duyulduğu, ancak bu tarz profesyonel kişilerin politikayı şekillendirebileceği ve kitleleri yönetmek için gerekli becerilere sahip olabileceği vurgulanmıştır. Güncel bilimsel tartışmalarda politik sınıf kavrayışı, özellikle bu kategoriye seçilecek kişilerin nitelikleri etrafında yoğunlaşmaktadır. Buna göre politik sınıf üyeleri; profesyonellik, kariyer ve düzen kelimelerinin içini doldurabilmelidir. Söz konusu bu sınıfın ayırt edici nitelikleri ise, ortak “biyografik özellikler” (kariyer, profesyonelleşme) ile “işlevsel özellikler” (politikanın yönlendirilmesi)’dir (Klingemann, Stöss ve Wessels, 1991: 33).

Modern demokrasilerin karakteristik bir özelliği olarak sunulan politik sınıfın ayrıca uzlaştırma, ittifak oluşturma ve sorun odaklı çatışmaları düzenleme gibi yetenekleri de gerektirdiği üzerinde durulmuştur. Suzanne S. Schüttemeyer ve Werner J. Patzelt gibi araştırmacıların yeni tarihli çalışmalarında ise profesyoneller, politikacılar gibi politik sınıfın üyesi kabul edilmiş, yurttaşlardan ya da seçmenlerden daha geniş perspektifle meselelere bakabilme ve uzun süreli etkileri daha isabetle kestirebilme yeteneği yüklenmiş, bunun da iyi politikalara ve nihayetinde tatmin olmuş yurttaşlığa yol açacağı öngörülmüştür. Bu bakış açısında temel kabul, politikanın profesyonelleştiği ölçüde yurttaşlar arasındaki memnuniyetsizliğin azalacağı ve kamusal alanda “farklı” seslerin artık duyulmayacağıdır (Schüttemeyer, 1998; Patzelt, 2014).

Eleştirel paradigma da güçler arası ilişkilere ve toplumsal tartışmalara yönelik analizlerinde seçkinler teorisini kullanmakla birlikte, çoğulculuktan farklı olarak bir tarafta *güç teorisinden* diğer tarafta *güncellenmiş teknokrasi kuramından* hareketle politik profesyonelleri çözümlenmeye çalışmıştır. Güç teorisinin yaratıcısı Pierre Bourdieu politik alanı, “beraberinde toplumsal dünyanın görünüş ve paylaşım ilkelerinin meşru yaptırımının konu edildiği” ve aktörlerin özgül eyleminin gerçekleşerek kuralların iletildiği oyun olarak kavrar (Bourdieu, 2001: 54-55). Kamusal söylemdeki anlamlandırma gücünün elde edilmesini hedefleyen bu oyuna ancak ortak *illusio*'yu (oyunun anlamlılığına olan inancı) paylaşanlar katılabilmektedir. Bourdieu'ya göre *illusio*, grupların dolayısıyla sınıfların ve bireylerin toplumun gerçek güç/iktidar yapıları konusunda aldatıldığı ve kendilerinin de aldatıldığı mekanizmalardır. Bu mekanizmalar aracılığıyla gruplar, sınıflar ya da bireyler var olan düzenin yeniden üretimine katılmaktadır. Politik alanın oyun kurallarına uyma becerisi ayrıcalıklı profesyonellik statüsünü temellendirmektedir. Bu özgül beceri yalnızca entelektüel bilgi birikimi ile değil, aynı zamanda farklı alanlardan edinilen beceriler ve doğru ilişki ağlarıyla sağlanmaktadır.

Güç teorisi, politik alanı iktidar mücadelesinin “arena”sı olarak kabul etmekte, burada farklı güç/iktidar konumuna sahip aktörlerin ve kurumların alana özgü çıkarlar için rekabet halinde buldukları vurgulanmaktadır. Kamuoyu ile yakın bağların kurulabildiği, devletin ve toplumun (sembolik yönünün) yönetilebildiği politik alan özerkleşme ve profesyonelleşme aracılığıyla tanımlanmaktadır (Bourdieu ve Wacquant, 2006). Profesyoneller özellikle politik algı ve anlamlandırma süreçlerini biçimlendirmekte, toplumsal dünyanın kavranışını ve dolayısıyla da paylaşımını etkilemektedirler. Bunun bir başka anlamı profesyonellerin politik alan içinde nelerin düşünüleceği ve temsil edileceği konularında karar vermeleri; temaları, programları ya da sorunları tanımlamalarıdır. Güç teorisi profesyonellerin mücadelesinin yalnızca profesyonel olmayan insanlara karşı değil, kaynakların paylaşımı ve sembolik gücün ele geçirilmesi konusunda sürekli rekabet halinde buldukları meslektaşlarına da yönelik olduğunun altını çizmektedir (Bourdieu, 2001: 70).

Çoğulcu paradigma içinde üretilen çeşitli yaklaşımlar ile karşılaştırıldığında güç teorisi yeni argümanlar ve analiz kategorileri sunmuştur. Bununla birlikte politik profesyonellerin seçkinler ağı içindeki konumu ve politikanın teknik algılanışının sonuçları için güncellenmiş teknokrasi kuramına başvurulmalıdır. Güncellenmiş teknokrasi kuramı, modern demokrasilerin politik süreçlerinde teknik eğitimli bilimsel seçkinlere ve sorun

çözümünün teknik modelinin tahakkümüne işaret etmektedir. Seçkinlerin, varoluşsal politik argümanları teknik tanımlı yönetsel kararlara dönüştürdükleri ve politikanın bu tarz algısının yaygınlaştırılmaya çalışıldığı ifade edilmektedir. Bu kuram çoğulculuğun profesyonellik çözümlemesinin tarih kitaplarında kaldığını iddia etmektedir. Bunun en önemli nedeni olarak da, devlet iktidarı sürecinde rekabet halindeki politik güçlerin karşılıklı oyununu ve bu oyun içinde pozitivist bilimi temsilen profesyonellerin konumlanışının yanlışlığını göstermektedir. Oysa güncellenmiş teknokrasi kuramı politik profesyonelleri “yeni entelejansiya” (Fischer, 1996) ya da “yeni ruhban sınıfı” (Lapp, 1965) olarak tanımlamakta ve ikili işlevlerine göndermede bulunmaktadır. Bunlardan birincisi iktidarın rasyonelleştirilmesi, ikincisi ise seçkinler ağı içerisindeki *aracılık* görevleridir. Bu görevleri ve farklı mecralara ilişkin geliştirdikleri teknik becerileri, çeşitli alanlardan edinilen ve rahatlıkla politikaya uyarlayabildikleri deneyimleri, bilimsel uzmanlıkları profesyonelleri politik sürecin “tek” olmasa da gerçek itici gücü haline getirmiştir.

Güncellenmiş teknokrasi kuramı politik profesyonelleri sorunların teknik algılanışına, politik gerçekliğin çarpıtılmasına, bilimsel rasyonalite ve teknik verimlilik idealine bağlılıkları nedeniyle de politik sistemde sürekli hatalar aranmasına yol açmaları nedeniyle eleştirmektedir. Bu kuram yalnızca politik profesyonellerin politik gücün/ iktidarın uygulanmasındaki rollerini değil, aynı zamanda seçkinler arasındaki aracılık görevlerini de incelemektedir. Politik profesyonellerle ortak çıkarlara sahip seçkinler arasındaki ilişkileri düzenleme rolü ve işlevi de yüklenmiştir. Elbette bu tür koalisyonlarda geleneksel seçkinlerin baskın konumu sürmektedir. Araştırmalar, politik profesyonellerin hedefleri formüle etmekten çok seçkinlerin hedeflerine ulaşmaları için gereken alternatif araçları ve yöntemleri belirlemeye çalıştıklarını göstermektedir. Devamında bu düzlemde, genellikle bir tür yaratıcı oyunların oynandığı, “politik işletmeci” rolünde profesyonellerin çözümler ürettiği ve rekabet halindeki seçkinler arasında arabuluculuk yaptıkları görülmektedir. Profesyoneller devlet politikalarına ilişkin sorunlarda sürekli bir düzenleyici rolü oynayarak uzlaşımın inşa edilmesini sağlamakta, geleneksel ekonomik ve politik seçkinler arasında ortak bir politik söylem koalisyonunun kurulmasına katkıda bulunmaktadır (Domhoff, 1987; Dye, 1987).

Sonuç

Politik profesyoneller modern demokrasilerin ve politika biliminin en önemli etoslarından biridir. Politik yönlendirme ve politik müdahale kaynaklarına sahip olmaları, politik karar alma süreçlerini etkileyebilme potansiyelleri onları, seçkinler ağının bir parçası haline getirmiştir. Buna rağmen profesyonelliğin politik anlamına ve profesyonellerin demokratik sistemlerdeki işlevine ilişkin çok az sayıda eleştirel çalışma mevcuttur. Var olan sınırlı çalışmalar da, yukarıda ifade edildiği üzere genellikle rakip iki analitik gelenek içerisinde sınıflandırılmıştır. Temsili güç/iktidar uygulaması kavrayışıyla çoğulcu paradigma halen egemen yaklaşım olmakla birlikte, güç teorisi ve güncellenmiş teknokrasi kuramı profesyonellerin konumlandırılışı ve işlevlerinin analizine ilişkin daha güçlü argümanlar sunmaktadır. Bu eleştirel bakış modern demokrasilerde politikanın derin sorunlarına eğilmekte, buna eşlik eden “profesyonellerin yönetimi” ideolojisine

vurgu yapmaktadır. Bu bakışın temsilcileri (Chomsky, 1971; Gouldner, 1980; Domhoff, 1987; Dye, 1987) toplumsal eleştirilerinde profesyonellere, uzmanlar ve entelektüeller ile birlikte merkezi bir rol yüklemiştir. Karar alma süreçlerinde siyasa geliştirme, rasyonel ikna etme yeteneğine sahip profesyonellerin politik sürecin arkasındaki önemli bir güç olduklarının altı çizilmiştir. Güç teorisi ve güncellenmiş teknokrasi kuramı politik profesyonellerin “politik güç/iktidar mücadelesinde yeni bir sınıf fraksiyonu” (Wagner, 1990: 12) oluşturduklarını, seçkinler ağı içerisinde aracılık işlevini de yürütüklerini vurgulamıştır.

Uzun ve zahmetli bir eğitim süreci, özgül bilgiye sahip olma ya da buna erişebilme olanağı, onaylanmış uzmanlıkları, özerk yapıları ve alana ilişkin otorite iddiası günümüzde politik profesyonelle belirli hizmetleri yerine getirme, bilgiyi somut olaylara uyarlama, alanı tanımlama gücü konularında ayrıcalıklar sağlamaktadır. Bu ayrıcalıkların ve getirilerinin tartışılmasını engellemek, politik profesyonelin temel uğraşlarından biri haline gelmiştir. Özellikle kamuoyu önünde profesyonel kendini “gücün/iktidarın hizmetkârı” olarak değil, tersine “bütün toplumun hizmetkârı” olarak sunmaya, neredeyse Edmund Husserlci anlamda “insanlığın görevlisi” (*Funktionäre der Menschheit*) biçiminde hareket etmeye özen göstermektedir (Rattner ve Danzer, 2007: 106). Böylelikle yalnızca politikadaki varlıklarına anlam kazandırmaya, işlevlerine ahlaki bir boyut eklemeye ve seçkinler arasındaki konumlarını güvence altına almaya değil, aynı zamanda kendi ortamsal özgün çıkarlarını insanlığın ortak çıkarları gibi sunmaya da çalışmaktadırlar. Sık sık gündeme getirdikleri genel çıkarın, ortak yararın meşru temsilcisi oldukları vurgusu, “yönetilmesi gereken dünya yüksek derecede otoriteye, bilgeliğe ve bilime sahip olmalı, kısacası kendilerine” (Gouldner, 1980: 116) yargısını desteklemek içindir. Dolayısıyla Weber’den Panebianco’ya kadar politik profesyonellerin en önemli başarısı, hedeflerini politik olarak müzakere edilebilir veya diğer çıkar gruplarının saldırılarına açık hale getirebilir bir özgüllükte sunmamaları, sınıfsal bağlantılarını gizleyebilmeleridir.

Modern demokrasilerde yurttaşların onayını ve desteğini elde etme mücadelesi aynı zamanda kamusal otoritenin ve toplumsal kaynakların paylaşımı meselesi olduğundan politik profesyonellerin çalışma ve hareket alanı giderek genişlemektedir. Bu da politik profesyonellerin daha uzun bir süre çeşitli çalışmalara ve tartışmalara konu olacağı anlamına gelmektedir. Bundan sonraki araştırmaları özendirmek, politik profesyonellik konusunda geliştirilen argümanların tartışılmasını teşvik etmek amacıyla aşağıda bazı saptamalar yer almaktadır.

Profesyonelleşme süreci ve politik profesyonellerin yurttaşların politik kanaatlerine olan etkisi ayrıntısıyla ele alınmış bir konu değildir. Çünkü her ne kadar politik profesyoneller ile yurttaşlar arasındaki ilişki modern demokrasilerin merkezi temaları arasında kabul edilmekle birlikte, üzerine çok fazla çalışma gerçekleştirilmemiştir. Söz konusu eksiklik yalnızca ampirik araştırmaların yetersizliği ile de açıklanamaz. Profesyonellik hakkındaki araştırmaların neredeyse hiçbiri yurttaşları kapsamamakta, yurttaşların kanaatlerindeki ve tutumlarındaki dönüşümü ele almamaktadır. Kesin olan profesyoneller ile yurttaşlar arasında özellikle politik kararlara katılım ve politik gündemin oluşturulması konusunda gerginliklerin yaşanacağı, politika profesyonelleştikçe yurttaşların eleştirilerinin artacağıdır. Bunun başlıca nedeni ise, profesyonel ile profesyonel olmayan arasındaki

uçurumun derinleşmesi, politikanın teknik meseleye indirgenip kendi içinde kapalı bir uğraşıya dönüşmesi ve seçkinlerin genişleyen ayrıcalıklarındadır. Politik gücün/iktidarın korunması politikacılar kadar profesyonelleri de bu amaca yönlendirmekte, yurttaşların çıkarları dikkate alınmamaktadır.

Politik profesyonellerin etkilerini yalnızca eğitime, kökene, bilgiye ve teknik beceriye indirgeyerek yorumlamak, modern demokrasilerdeki rollerinin ve işlevlerinin eksik çözümlenmesini getirir. Çalışmalar mutlaka profesyonellerin politik çıkar gruplarıyla yakınlıklarını, bağlantılarını ve onların güvenini kazanarak güç alanlarını genişletmelerini de kapsmalıdır. Profesyonellerin özerklik talepleri ve vurguları da bir bakıma bu ayrıcalıkları koruma çabası olarak algılanmalıdır.

Profesyonellerin özerkliği mitosunu Weber'den bu yana çoğulcu paradigmanın temel konu başlıkları arasındadır. Ancak bu konu özellikle 1970'lerden sonra üçüncü sektörün gelişimi ile hızlanmıştır. Profesyonele atfedilen ve ortak çıkarı gözetme olarak da tanımlanan toplumsal işlev, günümüzde bir yanda pazar koşulları diğer yanda geleneksel seçkinlerin kendi aralarındaki ilişkileri nedeniyle hiç olmadığı kadar sorunlu bir teze dönüşmüştür.

İlk dönem politik profesyoneller politik alanın içinde doğmuş ve gelişmişlerdir. Politika için değil de politika sayesinde yaşamaya başladıklarında bile, görevliler ve bürokratlar parti mekanizmalarının bir parçası olmaya devam etmişler, politikanın merkezinde yer almayı sürdürmüşlerdir. Buna karşılık yeni politik profesyoneller, özellikle son yirmi yıldır ekonomik alanda edindikleri deneyimleri ve medyanın mantığını politik alana uyarlayarak yaygınlaşmışlardır. Yeni politik profesyoneller, ilk dönem profesyonellerin bazı özelliklerini koruyup sürdürmekle birlikte, farklı beceriler de geliştirmişlerdir. Bu becerilerin başında çeşitli mesleki alanlar arasında geçiş yapabilme yeteneği gelmektedir. Aracılık işlevleri nedeniyle politik profesyoneller yalnızca seçkinler arasında değil, aynı zamanda farklı sistemler ve alanlar (politika, medya, kültür, ekonomi, hukuk, eğitim) içerisinde de hareket edebilmektedirler.

Çoğulcu paradigma çerçevesinde geliştirilen yaklaşımlar (buna farklı disiplinlerin katkıları, hatta profesyonellik sosyolojisi de eklenebilir) profesyonelliğin kendi kendini yönetme konusunda özgün bir tarza sahip olduğunun altını çizmektedir. Bu nedenle profesyonellik “fiili işgal” sayılabilecek hiçbir müşteri ya da yönetsel denetimi kabul etmemektedir. Bu tezin devamında, profesyonellerin yönetimin ve ekonominin ötesinde “üçüncü bir mantığa” boyun eğdikleri ve kendi ölçütlerini yarattıkları belirtilmiştir. Ancak küresel yeni sağın politika kavrayışından doğan ve kaçınılmaz bir biçimde yaygınlaşan ahlaki açmazlar yalnızca mesleki, kurumsal ve piyasa çıkarları ile toplumsal beklentiler arasındaki çelişkidir kaynaklanmamaktadır. Bu açmazların bir diğer nedeni, seçkinler arasındaki mal ve güç paylaşımı meselesidir. Basitçe bu, potansiyel çoğulcu paradigma tarafından görmezden gelinmekte, “akıl sahibi” insanların bu sorunları kendi başarılarına çözebilecekleri varsayılmaktadır. Ancak böyle bir varsayım, bir yandan da profesyonellik ölçütlerinin evrensel olmaktan öte işlevsel değerler olduğunun kabul edilmesi anlamına gelmektedir.

Kaynakça

Abbott, A. (1988), *The System of Professions. An Essay on the Division of Expert Labor*, University of Chicago Press.

Alisch, L. Michael, Baumert, J. ve Beck, K. (Hg.) (1990), *Professionswissen und Professionalisierung*, Technische Universität, Braunschweig.

Altheide, D. L.- Snow, R.P. (1988), "Toward a theory of mediation", A. Anderson, James (Ed.), *Communication Yearbook*, 11, CA, Newbury Park, s. 194-223.

Beyme, K. von (1992), "Der Begriff der politischen Klasse-Eine neue Dimension der Elitenforschung?", *Politische Vierteljahresschrift*, Vol 33, s. 4-32.

Bourdieu, P. (2001), *Das politische Feld. Zur Kritik der politischen Vernunft*, UVK, Konstanz.

Bourdieu, P. ve Wacquant, L. (2006), *Reflexive Anthropologie*, Suhrkamp, Frankfurt am Main.

Burke, E. (1967), *Betrachtungen über die französische Revolution*, Übers. v. Friedrich Gentz [1790], Frankfurt a. M.

Borchert, J. (2003), *Die Professionalisierung der Politik*, Campus Verlag, Frankfurt/Main.

Brown, M.B.- Lentsch, J. ve Weingart, P. (2006), *Politikberatung und Parlament*, Verlag Barbara Budrich, Opladen.

Chi, M. T. H., Glaser, R. ve Farr, M. J. (Ed.) (1988), *The Nature of Expertise*, Lawrence Erlbaum Associates, Mahwah, NJ.

Chomsky, N. (1971), *American Power and the New Mandarins*, Vintage, New York.

Dalton, R. J. (1996), *Citizen Politics: Public Opinion and Political Parties in Advanced Industrial Democracies*, Chatham, NJ: Chatham House.

Dingwall, P. ve Lewis, P. (Ed.) (1983), *The Sociology of Professions*, Basingstoke/London.

Domhoff, W. G. (1987), "Where Do Government Experts Come From?", Domhoff, William- Dye, Thomas (Ed.), *Power Elites and Organizations*, Sage Publications, Beverly Hills, s. 189-200.

Dye, T. (1987), "Organizing for Policy Planning: The View from the Brookings Institution", Domhoff, William- Dye, Thomas (Ed.), *Power Elites and Organizations*, Sage Publications, Beverly Hills, s. 169-188.

Ericsson, K. A. ve Smith, J. (Ed.) (1991), *Toward a General Theory of Expertise: Prospects and Limits*, Cambridge University Press, Cambridge, England.

Field, G. L. ve Higley, J. (1973), *Elites and Non-Elites: The possibilities and their Side Effects*, MA: Warner Modular Publications, Andover.

Fischer, F. (1996), *Technocracy and Politics of Expertise*, Sage Publications, London.

Freidson, E. (1986), *Professional Powers. A Study of the Institutionalization of Formal Knowledge*, Chicago/London.

Gehne, D. H. ve Spier, T. (2010), *Krise oder Wandel der Parteiendemokratie*, VS Verlag für Sozialwissenschaften, Wiesbaden.

Golsch, L. (1998), *Die politische Klasse im Parlament*, Nomos Verlag, Baden-Baden.

Goode, W. J. (1957), "Community within a community: The professions", *American Sociological Review*, 22, s. 194-200.

Gouldner, A. W. (1980), *Die Intelligenz als neue Klasse*, Frankfurt am Main/New York.

Habermas, J. (1997). Kamusalığın Yapısal Dönüşümü, çev. Tanıl Bora-Mithat Sancar, İletişim Yayınları, İstanbul.

Hitzler, R. (1994), "*Wissen und Wesen des Experten*", Hitzler, Ronald- Honer, Anne- Mäder, Christoph (Hg.), *Expertenwissen*, Westdeutscher Verlag, Opladen, s. 13-30.

Holtz-Bacha, C. (2007), "Professionalisation of politics in Germany", Mancini, P.-Negrine, R.- Holtz-Bacha, C.- Papathanassopoulos, S. (Ed.), *The professionalisation of political communication*, Intellect Books, Bristol, Chicago, s. 63-79.

Hughes, E. C. (1965), "*Professions*", Kenneth, S. L. (Ed.), *The professions in America*, Houghton, Boston Mifflin, s. 1-14.

Johnson, T. (1977), "The professions in the class structure", Scase, R. (Ed.), *Industrial society*, George Allen & Unwin, London, s. 93-108.

Kepplinger, H. M. (1999), "Die Mediatisierung der Politik", Wilke, Jürgen (Hg.), *Massenmedien und Zeitgeschichte*, UVK Medien, Konstanz, s. 55-63.

Keskin, F. (2011), *Politik Profesyoneller ve Uzmanlar*, DeKi Yayınevi, Ankara.

Kirchheimer, O. (1965), "Der Wandel des westeuropäischen Parteiensystems", *Politische Vierteljahresschrift*, 6/1, s. 20-41.

Klingemann, H.- Stöss, D. R. ve Wessels, B. (Hrsg.) (1991), *Politische Klasse und politische Institutionen*, Westdeutscher Verlag, Opladen.

Köker, E. (1998), *Politikanaın İletişimi İletişimin Politikası*, Vadi Yayınları, Ankara.

Lapp, R. E. (1965), *The new priesthood: The scientific elite and the uses of power*, Harper&Row, New York.

Larson, M. S. (1977), *The rise of professionalism*, University of California Press, Berkeley.

Luhmann, N. (1996), *Die Realität der Massenmedien*, Westdeutscher Verlag, Opladen.

Mancini, P. (2009), “ Politik Profesyonellikte Yeni Ufuklar”, Keskin, Fatih-Özdemir, Pınar (der.), *Halkla İlişkiler Üzerine*, Dipnot Yayınları, Ankara, s. 279-302.

Mayhew, L. H. (1997), *The New Public*, Cambridge University Press.

Mazzoleni, G.- Schulz, W. (1999), “Mediatization” of politics: A challenge for democracy?”, *Political Communication*, 16, s. 247-261.

Mazzoleni, G. ve Schulz, W. (2009), “ Politikanın Medyatikleşmesi: Demokrasiye Bir Meydan Okuyuş Mu?”, Keskin, Fatih- Özdemir, Pınar (der.), *Halka İlişkiler Üzerine*, Dipnot Yayınları, Ankara, s. 253-279.

Mieg, H. A. ve Pfadenhauer, M. (Hg.) (2003), *Professionelle Leistung – Professional Performance*, UVK, Konstanz.

Mills, C. W. (1974), *İktidar Seçkinleri*, (Çev. Ünsal Oskay), Bilgi Yayınevi, Ankara.

Mintzel, A. (1984), *Die Volkspartei*, VS Verlag für Sozialwissenschaften, Wiesbaden.

Mosca, G. (1939), *The Ruling Class*, McGraw Hill, New York.

Panebianco, A. (1988), *Political Parties: Organization and Power*, Cambridge Studies in Modern Political Economies.

Papathanassopoulos, S.- Negrine, R.- Mancini, P. ve Holtz-Bacha, C. (der.) (2007), *The Professionalisation of Political Communication*, Intellect, Bristol.

Parsons, T. (1951), *The social system*, Free Press, New York.

Parsons, T. (1968), “Professions”, L. Sills, David (Ed.), *International Encyclopedia of the Social Sciences*, Volume 12, The Free Press, New York, s. 536-547.

Patzelt, W. J. (2014), *Abgeordnete und ihr Beruf: Von wahren Vorurteilen und falschen Vorverurteilungen*, Springer VS, Wiesbaden.

Pfadenhauer, M. (2003), *Professionalität*, Leske+Budrich, Opladen.

Pfadenhauer, M. (Hg.) (2005), *Professionelles Handeln*, VS, Wiesbaden.

Rattner, J. ve Danzer, G. (2007), *Politik und Psychoanalyse*, Königshausen & Neumann, Würzburg.

Roqueplo, P. (1995), “Scientific Expertise among Political Powers, Administrations and Public Opinion”, *Science and Public Policy*, 22/3, s. 175-183.

Sarcinelli, U. (1998), “Mediatisierung”, Jarren, Otfried – Sarcinelli, Ulrich-Saxer, Ulrich (Hg.), *Politische Kommunikation in der demokratischen Gesellschaft. Ein Handbuch mit Lexikonteil*, Westdeutscher Verlag, Opladen, Wiesbaden, s. 678-679.

Sauer, M. (2000), *Gesellschaftliche Steuerungschancen durch Elitenintegration?*, Leske + Budrich, Opladen.

Schmidt, M. G. (1989), “Allerweltparteien und Verfall der Opposition - Ein Beitrag zu Kirchheimers Analysen westeuropäischer Parteiensysteme”, Luthardt, Wolfgang-Söllner, Alfons (Hg.), *Verfassungsstaat, Souveränität, Pluralismus. Otto Kirchheimer zum Gedächtnis*, Westdeutscher Verlag, Opladen, s. 173-181.

Schumpeter, J. A. (1950), *Kapitalismus, Sozialismus und Demokratie*, 2. erw. Aufl., Bern.

Schüttemeyer, S. S. (1998), *Fraktionen im Deutschen Bundestag. Empirische Befunde und theoretische Folgerungen*, Westdeutscher Verlag, Wiesbaden.

Schütz, A. ve Luckmann, T. (1979), *Strukturen der Lebenswelt*, Band 1, Frankfurt a.M.

Şahan, S. (2013), *Seçim Kampanyalarında Profesyonelleşme: Türkiye’de Seçim Kampanya Uzmanları ve Lider Danışmanları*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı, Ankara.

Tenscher, J. (2003), *Professionalisierung der Politikvermittlung? Politikvermittlungsexperten im Spannungsfeld von Politik und Massenmedien*, Westdeutscher Verlag, Wiesbaden.

Tokgöz, O. (2008), *Siyasal İletişimi Anlamak*, İmge Kitabevi, Ankara.

Vowe, G. (2006), “Mediatisierung der Politik? Ein theoretischer Ansatz auf dem Prüfstand”, *Publizistik*, 51, s. 437-455.

Wagner, Peter (1990), *Sozialwissenschaften und Staat*, Campus, Frankfurt/Main.

Weber, M. (2006), *Sosyoloji Yazıları*, (Çev. Taha Parla), 8. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.

Wessels, B. (1992), “Zum Begriff der ‘politischen Klasse’”, *GMH*, 9/92, s. 541-549.